

— in vsi ti ljudje nam doneso svojo modrost in bodo «modernizirali» naše grajsko življenje.

Na dolgo in široko je razloženo politično detinstvo naše države; poudarjena je vsaka tudi najmanjša malenkost, vse to pa ravno obremenjuje celo poglavje: v ti veliki množici podrobnosti se čitatelju gubi glavna nit, tako da od «samih dreves ne vidi gozda». (Konec prih.)

Dr. A. Gavazzi.

V. V. Janković: Ivan Mandušin. Portre novela. Beograd. Izdanje knjižare Gece Kona. 1922. 210 str.

Iz preobilice najraznoličnejših povesti, novel in romanov, ki se sedaj pojavljajo na knjižnem polju, moram pričujočo «portre-novelo» imenovati — prvovrstno izjemo. Kakor na liriko in dramo, tako vplivajo najnovejše struje tudi na epiko in romanopisci se zatekajo k najbizarnejšim načinom, po katerih «obdelujejo» temu primerno, včasih docela nezmislno vsebino, le da bi se s svojo hiperoriginalnostjo obdržali vsaj nekaj mesecev na površju.

V tem oziru pa je Jankovićevo delo docela nasprotno. O kaki prenapetosti in radiotelegrafski mrzličnosti sloga še govora ni, dasi prikazuje avtor razburkano življenje povojne mlade generacije. Ta novela, ki bi jo tudi lahko nazval povest, močno spominja na romane velikih ruskih realistov, osobito na Dostojevskega. Nikakih mističnih fraz in lažnivih kozmičnosti, ki dandanes zastrupljajo dve tretjini leposlovja, temveč vsaka stran je docela izraz velikega pripovednega umetnika.

Vse dejanje se večinoma odigrava v dialogih, na sestankih prijateljev, kjer se seznanimo z bohemom Martićem, slikarjem Ivanovićem, cinikom in nihilistom Grkovićem, večnim romarjem Teodorovićem in drugimi, z igralko Belo in skrivnostno Jeleno. Glavna oseba, na katero je pisatelj osredotočil vso svojo pažnjo, je Ivan Mandušin, ki trpi, kakor vsi ostali, na osobiti boleznii duševnega suženjstva. Tega duševnega suženjstva se zavedajo šele zdaj, ko je po strašni vojni padla ostudna krinka materijalizma, ki se je vtihotapil tudi v umetnost pod lažnivo podobo pœezije, a je bil le pobarvano poželjenje mesa. In zdaj se je začel oglašati duh in ta osvobojajoči se duh vznemirja s svojim strašnim ječanjem vse te ljudi, ki se vijejo kot nemočni pritlikavci v viharini borbi mesa in duše. Sijajno je prikazana pojavljajoča se «velika revolucija — osvoboditev Duše»; skozi vso knjigo se oglašá krik kozmičnega zakona, ki uravnava vse človeško življenje, večnega — E t o s a.

Zato je ta knjiga v polni meri moderna, nastala v sedanjosti in je ne le za sedanjost, temveč brez dvoma tako vèren spomenik našega časa tudi za bodočnost, kot so za polpreteklo dobo romani Niels Lyhne, Madame Bovary, Očetje in sinovi i. dr.

Z ozirom na vse te prednosti Jankovičevega dela moram knjigo samo najtopleje pohvaliti in le obžalujem, da Slovenci še nimamo romana, ki bi slično prikazal do najglobljih globin življenje naše generacije ter razkril nje duševnost v vsej goloti.

Miran Jarc.

Robert d'Humières: Knjiga o lepoti. Mladi pesnik filozof je obelodanil pred vojno v *Mercure de France* članek o katoliškem preporodu. L. 1915. pa mu je izstrelek prestrigel nit življenja. Njegovo slovateno zapuščino je izdal znani slovanoljub Camille Mauclair pod gornjim naslovom. D' Humières spaja modrost in moralo v lepoto; posebno rad je navajal Flaubertovo geslo: «Lepota je višja pravičnost». V čiščenju Lepote vidi jutrišnjo vero, češ, ona nas tolaži v težavah in trpljenju, streže himeram in je vredna upov. Že Schopenhauer je bil zaslutil to možnost. A pota do tja so negotova. Z nasmeškom ste morda

sledili Haecklovim napovedim bodočih monističnih maš. Vendar človeštvo ne bo nikdar izhajalo brez templjev: neutrudno stavi nove hrame. Umetnost, ki jo Bergson imenuje «neposrednejše videnje resničnosti», je obenem izrazita religiozna vizija. Neumljivo bo nekdan človeku, kako sta se mogla črtiti božanskost in krasota.

Najbolj jedrovite strani te knjige so tiste, kjer d' Humières, išoč novizmisel smrti, priznava svojo vero v neomejeno razširjenje Bitja v posmeseni dobi ter razmotriva «ta grozni pas, ki se razprostira od poslednjega vztrepeta kreature, iztrgane zemlji, pa do njene popolne absorpcije in neštete nove oživetve v monizmu. Sedaj pozna zadnje tajne svojega verovanja.»

G. Mauclair, ki smatra izgubo tega pisatelja poleg Remyja de Gourmont tekom svetovnega pokolja kot najbolj nenadomestljivo za francosko knjištvo, je uvodoma razbral skupek d' Humièresovega mišljenja: Indski monizem, po katerem je snov «pojavnost energije», edina stvar, ki jo venomer prekvaša želja, silna stanična težnja proti združitvi in zavesti, ta zamisel ga vodi do tega, da zanikuje nepoznatno, da se vsega nadeja od vede, ki bo pretvorila morale, prenovila dolžnosti, razširila obzorja, usposobila človeka, prisvojiti si dedičnost, ustvariti logično tip nadčloveka, pognati svoje potomstvo očiščeno in vsega vedno na osvojitve božanstva, ki ni za nami, ob našem početku, in nam ne stavi mej, ampak je pred nami ter nas čaka, umikaje se vsevdilj v prihodnost. A. D.

Miroslav Krleža: Magyar királyi honvéd novela — Kr. ug. domobrantska novela je nekak lirski fragment iz cikla «Hrvatski Bog Mars», ki ga je znani M. Krleža pisal že med vojno, takrat, «kada su Evropom vladala tri božanstva: kasarna, biblija i sifilis». Novela se neusmiljeno norčuje navidezno z avstro-ogrskim vojaškim službovnikom in njegovimi učitelji, ali v resnici biča militarizem sploh in preklinja disciplino in vojaški red.

Jezik se prilagaja vojaškemu vežbališču; samo tako bi se morda dali razumeti izrazi: krapfn, frajla, kasafrajla, lakcipele, glacerukavice, štimung (m. sp.), puškohvat (sc. Gewehrgriff), strojozmika, pasovati, štram, vatropostav (sc. Feuerstellung), klapovati, vatroboj (sc. Feuerkampf) itd.

Novela obsega 146 strani in je pisana zelo spretno in drastično. Nje dejanje se godi od sedmih do enajstih dopoldne in je izliv strašne jeze na militarizem.

Druge cene, mislim, knjiga nima.

Ivan Zorec.

Dr. Josip Tičar: Boj nalezljivim boleznim. Zbirke političnih, gospodarskih in socialnih spisov X. zvezek. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani 1922. S 17 slikami in 4 tablami v barvnem tisku. Str. 155.

Povojni čas pomeni tudi za našo poljudno zdravstveno literaturo novo dobo. Zdravniški stan se temeljito otresa naziranja nekdanjih padarjev, češ, da poljudno pisane zdravstvene knjige nič ne koristijo narodu, ker se iz njih nikdo ne more naučiti zdraviti svoje bolezni, pač pa pospešujejo mazaštvo in čarovnijo «šintaric» in drugih starih bab, ter da vsled tega ljudstvu več škodujejo nego koristijo, prakso padarjev pa samo ovirajo, in da se mora torej vsaka poljudno pisana zdravstvena knjiga le obsojati. Imeli so stari padarji za en del brez dvoma prav. Saj če čitamo kake stare «bukve» o zdravniški umetnosti, pisane za lajike, in kadar še danes povsod srečujemo med narodom vse polno živih vraž in babjih ver na pasjo mašč in konjsko govno, ki so jih take stare «bukve» nekdan z vnemo propagirale, se ne čudimo averziji naših kolegov prednikov do popularne medicinske literature. Še na današnjem knjižnem trgu srečavamo epigone te vrste «bukev». Epigoni načelnih nasprotnikov poljudne zdravstvene